

ДОБРАЕ ДЗІЦЯ БАЦЬКОЎ ДУМКІ ЗГАДВАЕ

Мы пазнаёмімся з цікавымі і павучальнымі творамі пра ўзаемаадносіны дзяцей і бацькоў у сям’і, пра клопат і павагу ў ёй.

Мы працягнем вучыцца:

- ✓ вызначаць персанажаў у прачытаных творах, выказваць свае адносіны да іх;
- ✓ тлумачыць учынкі дзейных асоб;
- ✓ разумець, у чым заключаецца асноўная думка прачытаных твораў;
- ✓ выразна чытаць вершы, перадаваць іх настрой;
- ✓ падрабязна пераказваць змест прачытаных апавяданняў і казак.

Варта задумацца. Якія рысы характару варта выхоўваць у сабе, каб стаць добрым чалавекам, сапраўдным грамадзянінам сваёй краіны?

Не даць рады — тут: не справіцца з кім-небудзь.

Далікатны — ветлівы, ласкавы ў абыходжанні з людзьмі.

Корч — пень, які вывернуты з зямлі з карэннем.

Выскаляцца (разм.) — насміхацца, здзекавацца.

Капшук — мяшочак для тытуню, які сцягваецца шнурком; кісет.

Недалікатны сын

Беларуская народная казка

Жыў у аднаго чалавека сын. Вялікі ўжо вырас, а ніколі бацьку бацькам не называў.

— Кузьма, — крычыць сын на бацьку, — ідзі араць! Кузьма, загані свіней у хлеў!

Крыўдна бацьку, ды што зробіш: малога не перавучыў, а цяпер і рады не дасі.

Смяюцца людзі з Кузьмовага сына.

— Дурань, — кажуць, — як гэта можна, каб бацьку не паважаць!

А яму хоць бы што: не слухае ні бацькі, ні людзей.

Аднаго разу паехаў Кузьма з сынам па сена. Наклалі вазы ды едуць дахаты: бацька на адным

возе, сын — на другім. Мінулі гладкую дарогу, уехалі ў лес. Тут пайшлі карчы́ ды выбоіны.

Злез бацька з сена, ідзе збоку, за возам наглядае, каб не абярнуўся. А сын ляжыць на сваім возе ды толькі камандуе:

— Кузьма, вунь яма — падтрымай воз! Кузьма, правядзі маю кабылу па ўзбочыне, а то кола за корч зачэпіцца!

Бегае бацька ад воза да воза, не можа ўправіцца. А сын толькі выскаляецца з яго:

— Маладзец, Кузьма! Добра стараешся.

Узлаваўся бацька і перастаў бегаць да сынавага воза.

У адным месцы сынаў воз трапіў у высокую выбоіну і перакуліўся... Сын шлёпнуўся носам у грязь.

Устаў ён і лае бацьку:

— Бачыш, Кузьма, што ты нарабіў!

Паднялі воз і паехалі далей. Сын ужо і на сена не палез. Ідзе збоку ды ўсё бурчыць на бацьку.

Даехалі да крутога павароту. Бацька свой воз падпёр плячом і аб'ехаў паварот, а сын пашкадаваў сілы траціць. Воз перакуліўся і падмяў яго пад сябе.

— Кузьма! — крычыць сын з-пад сена. — Падымі воз!

Маўчыць бацька як вады ў рот набраўшы. Дастаў з кішэні капшук, закурыў люльку. «Паляжы ж там, калі ты такі разумны», — думае бацька.

Клікаў, клікаў сын Кузьму, а той як аглух.
Сыну ўжо і дыхаць цяжка. Напалохаўся ён, за-
енчыў не сваім голасам:

— Бацька, ратуй!

Пафантазіруйце, як будучь развівацца
падзеі далей.

Зарадаваўся Кузьма, што сын нарэшце-такі
назваў яго бацькам. Падняў воз і кажа да сына,
усміхаючыся:

— На свеце, брат, жывучы, усяго нажывэш —
і Кузьму бацькам назавэш!

З таго часу і пайшла гэта прыказка.

1. Назавіце дзейных асоб казкі.
2. Як называў сын бацьку?
3. Раствлумачце сэнс выказаў: «выскаляецца з яго», «шлёпнуўся носам у грязь», «бурчыць на бацьку».
4. Што прымусіла сына назваць Кузьму бацькам?
5. Значэнне якой прыказкі раскрываецца ў творы? Прачытайце. Як вы разумееце яе сэнс?
6. Якая асноўная думка казкі? Патлумачце.
7. Чаму гэты твор з'яўляецца казкай? Што ў ім казачнае?
8. Разгледзьце ілюстрацыі на с. 5 і 6. Суаднясіце іх з тэкстам: знайдзіце пачатак і канец урыўкаў, якія праілюстраваны.

9. Вызначце часткі твора: зачын, асноўную частку і канцоўку.
10. Дайце заглавак кожнай з іх.
11. Па складзеным плане перакажыце змест казкі.

ПРЫКАЗКІ

- Хто бацькоў шануе, той і дзецям добрую долю гатуе.
- Бацькоў слухаць — гора не знаць.
- Самая балючая рана ад свайго дзіцяці.

У свеце прыгожага

1. Разгледзьце рэпрадукцыю карціны мастака Уладзіміра Масленікава «Сям'я».

2. Адкажыце на пытанні.

- 1) Каго вы бачыце на карціне?
- 2) Якія твары ў бацькоў і дзяцей? Чаму, на вашу думку, дзеці задаволеныя і ўсміхаюцца?
- 3) Чаму бацька адлюстраваны больш задумлівым і сур'ёзным? Паразважайце.
- 4) Ці спадабалася вам гэта карціна? Чаму?
- 5) Які настрой яна ў вас выклікала?

Гасцінец — падарунак (звычайна які-небудзь ласунак).

Стайня — памяшканне для коней, канюшня.

Прагны — скупы.

Зайздросны дзядзька

Беларуская народная казка

Жылі два браты: адзін бедны, другі багаты. Бедны, паміраючы, сказаў сваім сынам-падлеткам:

— Глядзіце на дзядзьку: што ён будзе рабіць, тое рабіце і вы.

Так сыны і рабілі, як бацька навучыў.

Добра сталі жыць браты. А дзядзька аж чарнее ад зайздрасці: гэтак, чаго добрага, пляменнічкі стануць багацейшыя за яго!

Пайшоў аднаго разу да дзядзькі меншы брат даведацца, што ён заўтра будзе рабіць. А дзядзька і кажа:

— Буду двор каля хлявоў капаць...

Вярнуўся брат і раскажаў старэйшаму, што іх дзядзька збіраецца рабіць.

— Добра, — кажа брат, — будзем і мы двор капаць.

Капнулі браты разоў колькі і знайшлі цудоўны камень — блішчыць, як сонца!

Пакруцілі хлопцы камень у руках — не ведаюць, што гэта такое.

— Занясём яго пану, — кажа старэйшы брат. — Можа, ён ведае.

Узяў пан камень і даў хлопцам за яго цэлы воз збажыны.

Зажылі браты яшчэ лепш, чым раней. А дзядзьку яшчэ большая зайздрасць грызе.

— Скажыце, — пытаецца ён у хлопцаў, — чым гэта вы дагадзілі пану, што ён вам гэтулькі збажыны не пашкадаваў?

— А нічым асаблівым, — кажа старэйшы брат. — Да ведаліся, што пан вельмі лю-

біць на абед жаб. Ну, налавілі мы іх цэлую торбу ды і прынеслі яму як падарунак. За гэта ён нас і ўзнагародзіў.

Пабег зайздросны дзядзька на балота, налавіў цэлы мех жаб і павалок пану. Прыйшоў і княецца:

— Добры дзень, панок!

— Ну, што скажаш, Кузьма? — пытаецца пан.

— Ды вось прынёс пану гасцінец.

— Які гасцінец?

— Такі, як пляменнікі прыносілі. Хачу так-сама мець ад пана ўзнагароду.

Развязаў Кузьма мех і высыпаў на панскі стол свой гасцінец...

Пан так і падскочыў разам з крэслам.

— Ах ты, нягоднік! — закрычаў ён. — Дык ты з мяне жартаваць надумаўся? Гэй, слугі! На стайню яго!

Схапілі панскія слугі прагнага дзядзьку, пацягнулі на стайню ды так яго ўзнагародзілі, што ён ледзьве ачухаўся.

1. Чаму бедны брат наказаў сваім сынам браць прыклад з дзядзькі?

2. З-за чаго дзядзька не сказаў праўды пляменнікам пра свае планы на заўтрашні дзень? Як гэта яго характарызуе?

3. За што пан даў хлопцам цэлы воз збажыны?
4. Чаму пляменнікі падманулі свайго дзядзьку?
5. Патлумачце сэнс выразу «ледзьве ачу́хаўся».
6. Што асуджаецца ў казцы?
7. Якая прыказка выказвае асноўную думку казкі?
 - Ад добрага не ўцякай і ліхога не рабі.
 - Хітрэйшы за ўвесь свет не будзеш.
 - Як ён да людзей, так і людзі да яго.
8. Разгледзьце ілюстрацыю да твора на с. 10. Хто, на вашу думку, ідзе да пана — адзін з братоў ці дзядзька? Дакажыце.
9. Падрыхтуйце пераказ казкі.

Маўленчая размінка. Прачытайце верш. Правільна вымаўляйце гукі [дз’], [г], [ч], [р], [ў] і [ц’].

Мой дзядуля

Я дзядулем ганаруся,
З ім нічога не баюся,
Дапаможа ён, падкажа,
Шмат займальнага расказа.
У цікавыя паходы
Ён бярэ мяне заўсёды.
Любім мы з мячом гуляць,
Кніжкі новыя чытаць...

Міхась Пазнякоў.